

Marre van Dantzig

Zolang niet alles is verteld

EEN KLEINE KRONIEK VAN MIJN VADER

MARRE VAN DANTZIG

Zolang niet alles is verteld

EEN KLEINE KRONIEK VAN MIJN VADER

2013

UITGEVERIJ DE BROUWERIJ

MAASSLUIS

ik groet u, zachte herinnering
in de weerspiegeling van een wandeling
Daddy, 18 juni 1972

© 2013 Marre van Dantzig
www.marrevandantzig.nl

Foto omslag: Marre van Dantzig
Omslagontwerp: Linda Hirzmann | www.bravebox.nl

B R A I N B O O K S
www.uitgeverijdebrouwerij.nl

ISBN: 978 90 78905 62 2

NUR: 320

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Zijn vingers kunnen de viool niet meer hanteren, de auto moet hij laten staan, 's nachts zoekt hij naar de kamer die hij net verlaten heeft. Zijn dagen zijn gevuld met hindernissen, hij krimpt en kromt almaar.

Ineens besef ik dat ik snel moet zijn als ik zijn leven, zijn verhalen wil bewaren.

We zitten samen aan de keukentafel. Een blocnote tussen ons in. Zijn zinnen meanderen alle kanten uit.

Ik probeer hem bij de les te houden: 'Hebben ze een brief achtergelaten?'

'Nee, ik geloof het niet...'

Vaag, al zijn antwoorden zijn vaag.

Mijn moeder trekt zich terug. Haar ijzersterke geheugen maakt hem razend alsof ze met hem concurreert en alles beter weet.

Mijn vader zoekt naar woorden en spant zich in om een beeld van zijn grootouders op te roepen: 'Twee schatten, die een en al warmte uitstraalden... Ze waren dol op elkaar. Ik logeerde er vaak... Ruik nog die geur van Turkse sigaretten in opa's vest...'

In zijn kinderjaren betekenden ze meer voor hem dan zijn eigen ouders. Verontwaardigd zegt hij: 'Vader had een hekel aan mijn krullen, ik moest ze gladstrijken,' en op diezelfde toon, 'ze stuurden me twee zomers naar een kostschool in Sankt Moritz. Mevrouw Ballegooien was verrast... ik kreeg een negen.'

De naam van zijn Franse lerares welt zonder haperen in hem op. Na dit uitstapje keert hij terug naar zijn grootouders en grinnikt onverwacht: 'Dat gerommel met die kist... Ik stikte bijna van de lach.'

'Hoe oud was je toen?'

We rekenen uit dat mijn vader zeventien was toen zijn grootouders samen uit het leven stapten. In mei 1940.

Hij herinnert zich de tocht van Rotterdam naar Den Haag met de auto, hoe verlangend hij was om zijn grootouders te zien, om ze deelgenoot te maken van de angstige uren die ze hadden doorgebracht. Om ze te vertellen over de ingestorte huizen aan de overkant van de Heemraadssingel. Hoe ze met zijn allen in de statige huiskamer hadden gezeten. Zijn ouders, zijn zus en hij, met pannen op hun hoofd tegen rondvliegende granaatscherven.

'De telefoon werkte niet meer, we konden opa en oma niet bereiken.'

Mijn vader slurpt van zijn thee en tuurt daarna langdurig in het kopje.

Ik dring aan: 'En toen?'

Onderweg passeerden ze tanks en legertrucks met jonge Duitse knullen erop, gezond en bruin, hij weet het nog precies.

Zijn vader vloekte.

De auto stopte voor het huis van zijn grootouders. Het adres staat in zijn geheugen gegrift: Waterstraat 12. De gordijnen waren dicht, op klaarlichte dag.

Het gezicht van mijn vader betreft. De beelden van de begrafenis wellen in hem op. Hij ziet weer voor zich hoe zijn grootouders samen naar hun laatste rustplaats zijn gebracht.

Een van de dragers struikelde. De kist kon nog maar net opgevangen worden. De treurende hielden hun adem in. Mijn vader

stikte bijna in een onderdrukte lach. Zijn zus, Sara, reageerde verstoord: 'Toe nou, stil.' Hij durfde niet meer omhoog te kijken uit angst een glimp op te vangen van de wiebelende kist. Hij durfde ook niet meer opzij te kijken naar zijn zusje; haar vermaningen werkten nog heftiger op zijn lachspieren.

'Ik kreeg de slappe lach op hun begrafenis...' Mijn vader huilt.

Gingen ze ervan uit dat hun kinderen en kleinkinderen waren omgekomen bij het bombardement op Rotterdam? Hebben ze de verschrikkingen van de oorlog niet willen afwachten?

Mijn moeder kijkt om de hoek van de keukendeur. Ze hoort mijn vragen.

'Opa Kaya had Joodse vluchtelingen onder zijn klanten. Zij wisten heel goed wat hen als Joden te wachten stond,' zegt ze zacht.

Mijn vader zwijgt even na de interruptie van mijn moeder.

Aarzelend, zoekend komt hij weer op gang en vertelt hoe zijn grootvader verstrikt raakte in de aandelenhandel en schulden maakte, grote schulden. Hij zou bankroet zijn gegaan als zijn schoonzoon hem niet geholpen had.

'Die vernedering,' zegt mijn vader, 'daar zijn ze nooit meer overheen gekomen.' En prompt erachteraan: 'Zij namen me mee naar concerten in het Kurhaus. Door hén ben ik viool gaan spelen. Zij luisterden naar mijn eerste oefeningen alsof ik een sonate van Mozart speelde.' Zijn stem klinkt warm en zijn woorden doen me denken aan het vertrouwde geluid van toonladders waarop ik als kind in slaap werd gesust.